

УДК 351.86(042.5)

Лук'яненко Н.Е.¹, Ігнат'єв Б.С.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. БАД-532сп НУ «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ ТА ДОСВІД ІНШИХ КРАЇН

Кількість збитків і втрат від російської агресії вже сягає рекордних величин, а падіння реального ВВП в Україні у перший рік війни було більш глибоким, ніж у більшості країн, які мали досвід збройних конфліктів. У той же час Україні вдалося утримати макрофінансову стабільність і залучити значні обсяги міжнародної допомоги.

Військова агресія Росії проти України викликала масштабні руйнування виробничого капіталу та інфраструктури, принесла людські жертви та соціальні втрати. Війна призвела до скорочення робочих місць і доходів, зменшення купівельної спроможності і обсягів накопичених активів.

У загальній сумі потреб на відновлення (410,6 млрд. доларів) транспортний сектор займає 22%, житловий сектор 17%, енергетика 11%, сфера соціального захисту і життєдіяльності 10%, боротьба з небезпечними ситуаціями 9%, сільське господарство 7%.

Суттєвими є демографічні втрати від воєнних дій. 13,5 млн. Осіб покинули домівки. У світі навіть через 25 років після закінчення воєн населення постраждалих країн залишалося помітно меншим, ніж у співставних країнах без збройних конфліктів. Основними складовими цих втрат є жертви військових дій, відтік біженців і зменшення народжуваності.

Воєнні події в Україні мають своїм наслідком падіння ВВП на душу населення на 9% відносно довоєнного рівня. Однак найбільш деструктивні і масштабні війни закінчувалися падінням ВВП на душу населення на 40-70%.

У 2022 році національна економіка втратила 38% промисловості та 29% реального ВВП (у 2023 році ВВП зріс на 5 %). За темпами падіння реального ВВП в 2022 р. Україна займає III місце серед 18 країн вибірки. На досліджуваному історичному проміжку більш руйнівними були війни тільки в Іраку в 1991 р. (падіння ВВП на 60,2%) і в Австрії в 1945 р. (на 58,7%).

Гігантські втрати реального ВВП в перший рік війни вирізняють нашу країну від інших епізодів воєнних дій. Так, падіння реального ВВП з темпом 25-50% за один рік конфлікту, як правило, мало місце лише в країнах, що зазнавали капітуляції чи нищівної поразки у війні (Німеччина, Австрія, Японія, Ірак), або ж у країнах, де бойові дії велися на понад 50% території (Боснія і Герцеговина).

Деструктивні наслідки війни проявляються не лише в економіці та соціальній сфері, а й у фінансовій системі країни, що веде збройну боротьбу. В Україні в 2022 році середньорічна інфляція становила 20,2%, що майже відповідає середньорічному рівню інфляції в 9 європейських країнах, найбільш постраждалих від II світової війни (20,1%). У той же час темпи інфляції в Україні контрастують із середньорічною інфляцією під час війни в Хорватії в 1991-1995 рр. (471,7%), в Іраку в 1991 рр. (181%) та в Італії в 1941-1945 рр. (77,3%).

Видатки на безпеку та оборону в Україні у 2023 році становили 2,6 трлн грн, або понад 40% від ВВП країни. Це на понад трильйон гривень або на 72% більше, ніж у 2022 році.

Структура джерел фінансування усіх державних витрат України у 2022 р. виглядає наступним чином: 41% витрат було профінансовано податковими і неподатковими доходами бюджету, 35% - зовнішніми позиками і грантами, 13% - монетарним фінансуванням і 9% - залученням позик на внутрішньому ринку.

У 2023 році Україна отримала 42,5 млрд доларів зовнішнього фінансування. Понад чверть цієї суми були грантами, тобто ці гроші не потрібно буде повертати. Головним "спонсором" України у 2023 році став ЄС, від якого надійшло понад 19,5 млрд доларів. Від США, які вели перед за обсягами допомоги у 2022, надійшло майже вдвічі менше - 10,95 млрд доларів. Іншими великими донорами фінансової допомоги Україні були МВФ (4,475 млрд доларів), Японія (3,626 млрд доларів), Канада (1,757 млрд доларів), Велика Британія (998 млн доларів) та Світовий банк (660 млн доларів). Водночас якщо "зважити" допомогу на розмір економік країн-союзниць України, то найбільшу підтримку надають скандинавські та балтійські країни.

В той же час, як свідчить досвід інших воюючих країн, вклад внутрішніх кредиторів держави та грошової емісії у них був більш суттєвими, а зовнішні донори не завжди відіграють на тільки вагомую роль. Наприклад, в Ізраїлі під час війни на виснаження (1967-1970 роки) державні видатки на 53% фінансувалися за рахунок внутрішніх доходів, на 20% - за рахунок емісії центрального банку, на 22% - за рахунок зовнішніх позик і грантів, на 5% - за рахунок позик банків та інших внутрішніх секторів.

Отже, російське вторгнення в Україну в 2022 р. дало початок одній з найбільш масштабних і руйнівних воєн у світі з часів II світової війни. Вар-

тість збитків вже сягають рекордних величин, а темпи падіння реального ВВП і промислового виробництва перевищують показники більшості країн під час воєн II половини XX – початку XXI ст. З іншого боку, Україні в 2022-2023 рр. вдалося уникнути макро-фінансової дестабілізації.